

Чен Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри «Анімація та інтерактивні медіа»
Харківської державної академії дизайну
і мистецтв, Харків, Україна
email: chien.nataliia@ksada.org

Nataliya Chyen

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Associate Professor at the Department of
Animation and Interactive Media, Kharkiv State
Academy of Design and Arts, Kharkiv, Ukraine
email: chien.nataliia@ksada.org

МЕЖА РЕАЛЬНОГО Й АНІМОВАНОГО: ФЕНОМЕН ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ АНІМАЦІЇ

Мета дослідження полягає в аналізі документальної анімації як особливої аудіовізуальної форми, що перебуває на межі реального й анімованого, та визначенні її ключових художніх і концептуальних характеристик. Проаналізовано генезу феномену, понятійно-категоріальний апарат і підходи зарубіжних та українських дослідників до визначення його сутності.

Методи дослідження ґрунтуються на аналізі, систематизації, узагальненні та порівнянні наукових концепцій і практичних прикладів документальної анімації. Особливу увагу приділено співвідношенню автентичного документального матеріалу та сконструйованого анімаційного образу.

Наукова новизна полягає в уточненні сутності поняття «документальна анімація» та систематизації її основних характеристик. Обґрунтовано розгляд анімадоку як особливої форми документального висловлювання, у якій документальність визначається не лише безпосередньою фіксацією реальності, а й автентичністю свідчень, документальною основою, авторською інтенцією та характером сприйняття твору.

Результати засвідчили, що анімація в документальному творі забезпечує реконструкцію подій, для яких відсутня фото- чи відеофіксація, візуалізацію пам'яті, психологічних і травматичних станів, збереження анонімності героїв та передачу суб'єктивного досвіду. Встановлено, що документальна анімація може поєднувати автентичні аудіозаписи, інтерв'ю, архівні матеріали та натурну зйомку з різними анімаційними техніками.

Висновки полягають у тому, що документальна анімація є самостійною гібридною медіаформою, яка розширює можливості документального висловлювання. Її специфіка полягає у поєднанні реального факту, свідчення або особистого досвіду зі сконструйованим художнім образом, що дає змогу відтворювати недоступні для традиційної зйомки події та внутрішні стани людини.

Ключові слова: анімація; документальна анімація; гібридна медіаформа; документальне висловлювання; анімаційна реконструкція; візуалізація пам'яті; травматичний досвід; аудіовізуальне мистецтво.

THE BORDER OF THE REAL AND THE ANIMATED: THE PHENOMENON OF ANIMATED DOCUMENTARY

Object. The article examines animated documentary as a hybrid form of contemporary screen art that combines documentary filmmaking and animation. The study aims to analyse animated documentary as a specific audiovisual form situated at the boundary between the real and the animated, and to identify its key artistic and conceptual characteristics. The study considers the genesis of the phenomenon, its conceptual and categorical framework, and approaches proposed by international and Ukrainian scholars to defining its nature.

Methods. The research is based on the analysis, systematization, generalization, and comparison of scholarly concepts and practical examples of animated documentary. Particular attention is paid to the relationship between authentic documentary material and the constructed animated image.

Scientific novelty lies in clarifying the essence of the concept of “animated documentary” and systematizing its main characteristics. The study substantiates the view of the animated documentary as a specific form of documentary expression in which documentary quality is determined not only by the direct recording of reality, but also by the authenticity of testimonies, the documentary basis, the author’s intention, and the way the work is perceived.

Results. The study demonstrates that animation in documentary works enables the reconstruction of events for which no photographic or video record exists, the visualization of memory, psychological and traumatic states, the preservation of subjects’ anonymity, and the representation of subjective experience. It is established that animated documentary can combine authentic audio recordings, interviews, archival materials, and live-action footage with various animation techniques.

Conclusions. Animated documentary can be regarded as an independent hybrid media form that expands the possibilities of documentary expression. Its specificity lies in combining a real fact, testimony, or personal experience with a constructed artistic image, which makes it possible to represent events and internal states that cannot be directly captured through conventional filming. This approach provides new possibilities for visual communication, emotional expression, and the representation of individual and collective experience.

Keywords: animation; animated documentary; hybrid media form; documentary expression; animated reconstruction; visualization of memory; traumatic experience; audiovisual art.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний медіапростір переживає глибоку трансформацію, де межі між традиційними жанрами стають дедалі розмитішими. Самостійним і значущим феноменом сучасного екранного мистецтва є документальна анімація, що переосмислює традиційні уявлення про документальність, достовірність та способи репрезентації реальності. Упродовж останніх десятиліть, поєднуючи анімаційні засоби з документальним матеріалом, вона виходить за межі класичного документального кіно, пропонуючи нові форми візуального свідчення, роботи з пам'яттю, травматичним досвідом та суб'єктивним сприйняттям подій.

На відміну від традиційної документаліс-

тики, що ґрунтується на фотографічній фіксації реальності, документальна анімація оперує умовним, створеним образом, який, однак, не заперечує документального статусу зображуваного. Навпаки, анімація стає інструментом візуалізації того, що не піддається прямому зображенню: внутрішніх станів, спогадів, відсутніх або втрачених подій, індивідуального досвіду. Таким чином, виникає особливий простір між реальним і анімованим, де документальність формується через авторське свідчення, наратив і власну позицію.

Актуальність дослідження феномену документальної анімації зумовлена активним розвитком цього напрямку в міжнародному та українському аудіовізуальному просторі, зростанням кількості фестивальних робіт, а також підвищеною увагою до тем пам'яті, ідентичності й травми у су-

часній культурі. Водночас у науковому дискурсі зберігається потреба в чіткому окресленні теоретичних меж анімадоку та осмисленні його художніх і пізнавальних можливостей.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Протягом останніх десятиліть питання синтезу документального та анімаційного кінематографу перебуває в центрі уваги багатьох зарубіжних і вітчизняних дослідників екранних мистецтв.

Феномен документальної анімації ґрунтовно досліджено у працях Джудіт Крігер (Judith Kriger, 2012), Аннабель Гонесс Роу (Annabelle Honess Roe, 2013), Шейли Соф'ян (Sheila M. Sofian, 2022), а також у класичних концепціях Пола Ворда (Paul Ward, 2005). Зокрема, Пол Ворд є одним із головних теоретиків жанру документальної анімації. У своїй ключовій монографії «Documentary: The Margins of Reality» він обґрунтував сутнісний парадокс анімованого документалізму і довів, що відсутність безпосереднього зв'язку між реальністю та анімаційним кадром не позбавляє твір документальної цінності, а, навпаки, розширює рамки репрезентації «суб'єктивної правди» (Ward, 2005).

Ключовим дослідженням на стику анімації та документалістики є книга Джудіт Крігер (Kriger, 2012) «Animated Realism: A Behind the Scenes Look at the Animated Documentary Genre», у якій аналізується унікальність жанру документальної анімації.

У свій час Аннабель Гонесс Роу (Honess Roe, 2013) у своїй монографії «Animated Documentary» запропонувала класифікацію функцій анімації в документалістиці, у розділі «The World in Here: Evocation and Subjectivity» обґрунтувала ефективність анімації як найкращого інструменту для візуалізації внутрішнього світу людини, ментальних розладів, снів та суб'єктивного сприйняття, а у розділі «Framing the Past: Memory and History» розглянула проблему роботи анімації з особистою та колективною пам'яттю, травмою й історичною рефлексією (на прикладі стрічки «Waltz with Bashir»).

У вітчизняному науковому дискурсі питання про особливості документальної анімації залишається недостатньо дослідженим, хоча деякі аспекти цієї проблематики розглядаються в публікаціях таких мистецтвознавців та медіадослідників, як О. Безручко та М. Сухін (2023), А. Пашенко (2022), А. Канівець (2025), Г. Десятник (2012,

2013), О. Борисенко, В. Бойко та В. Литовченко (2024), К. Степаненко та М. Ляміна (2024), О. Шаповал (2022), Р. Тотиков (2025). Науковці аналізують документальну анімацію в контексті цифрових змін у сучасному медіапросторі, естетики мультимедійності, особливості виробництва та сприйняття глядацькою аудиторією.

Найактуальнішою з вітчизняних дослідницьких джерел є стаття «Анімаційно-документальні фільми в сучасному кіномистецтві: специфіка виробництва» О. Безручко та М. Сухіна (2023), які розкривають особливості виробництва документальної анімації, поєднання реальних фактів і подій з анімаційною реконструкцією, сучасні анімаційні техніки, взаємодію анімації та відеозйомки, вплив аудіовізуальних засобів на сприйняття глядача.

Формулювання цілей та завдань статті.

Метою статті є аналіз документальної анімації як гібридної форми екранного мистецтва, що перебуває на межі реального й анімованого, а також виявлення її ключових художніх і концептуальних характеристик.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати генезу та понятійно-категоріальний апарат феномену «документальна анімація» у працях провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників.
2. Систематизувати практичні приклади короткометражної документальної анімації за специфікою застосування анімадоку як інструменту відтворення усної історії та візуалізації травматичного досвіду свідків.

Виклад основного матеріалу. Однією з характерних тенденцій розвитку сучасного аудіовізуального мистецтва є активне взаємопроникнення різних кінематографічних форм, що зумовлює появу гібридних способів репрезентації дійсності. Серед них особливе місце посідає документальна анімація як форма аудіовізуального твору, документальний зміст якого реалізується через засоби анімаційного мистецтва.

Поняття «документальна анімація» є достатньо складним, оскільки поєднує два протилежні принципи художньої репрезентації: документальність, пов'язану з реальністю, фактом і свідченням, та анімацію, що передбачає створення

зображення шляхом його покадрової побудови. Саме ця взаємодія формує специфіку феномену документальної анімації.

Важливо визначитись із дефініцією «документальна анімація».

Пол Ворд (2006) зазначає, що «Документальна анімація — це екранна форма, яка за своєю природою зображення є повністю сконструйованою та штучною, проте функціонує в межах документального модусу сприйняття (*documentary mode of engagement*), закликаючи глядача зчитувати візуальні образи як такі, що роблять твердження про реальний фізичний та соціальний світ» (Ward, 2005, с. 84). На противагу йому Аннабель Гонесс Роу (Annabelle Honess Roe) визначає анімаційний документальний фільм як «фільм, який має документальний інтенціональний зміст (тобто прагне задокументувати реальність, історичні події чи суб'єктивний досвід), але при цьому візуально реалізований за допомогою анімаційних технік замість або частково із натурною зйомкою (*live-action*)» (Honess Roe, 2013, с. 4). Вона переконана, що анімаційний документальний фільм «має здатність представляти часово, географічно та психологічно дистальні аспекти життя, що знаходяться поза межами живих дій» (Honess Roe, 2013, с. 22).

Сибіл Дел-Гаудіо (Sybil DelGaudio) наголошує, що документальна анімація «це кінематографічна форма, яка використовує графічні й просторово-часові маніпуляції для відтворення реальних подій, де аніматор виступає не просто художником, а свідком і документалістом, який реконструює історичний чи особистий факт через художній образ» (DelGaudio, 1997, с. 191).

Еріна Хірохаші (Erina Hirohashi) розглядає феномен анімадоку як гібридну медіаформу, «що поєднує автентичний аудіодокумент (голоси свідків, польові записи, архівні інтерв'ю) із художньою візуалізацією, створюючи додатковий шар семантичних метафор та естетичного переживання реального факту» (Hirohashi, 2018, с. 45).

У дослідженнях документальна анімація розглядається не лише як різновид анімаційного кіно, а як особлива форма документального висловлювання. Зокрема, А. Гонесс Роу (Honess Roe, 2013) визначає *animated documentary* через сукупність трьох взаємопов'язаних характеристик: спосіб виробництва, предмет зображення та характер сприйняття твору. На її думку, документа-

льна анімація створюється покадрово, стосується реального світу, а не вигаданого, і позиціонується або сприймається як документальний твір. Такий підхід дає змогу відокремити документальну анімацію від художньої, рекламної чи освітньої анімації.

В українському науковому дискурсі поняття документальної анімації також пов'язується насамперед із поєднанням документального матеріалу та анімаційної форми. О. Безручко та М. Сухін (2023), досліджуючи сучасні анімаційно-документальні фільми, акцентують увагу на специфіці поєднання реальних фактів і подій з анімуванням сюжетної послідовності, а також на можливості комбінування анімаційних технік із відзнятим матеріалом.

Таким чином, документальна анімація (анімадок) — це гібридна кінематографічна та медіаформа, яка поєднує документальний інтенціональний зміст (автентичні аудіодокументи, свідчення, історичні чи особисті факти) з повністю сконструйованою художньою візуалізацією.

Для нас документальна анімація є цікавою з точки зору використання анімаційних технік та просторово-часових маніпуляцій, що застосовуються для реконструкції реальності, психологічного досвіду чи подій, які знаходяться поза межами звичайної натурної зйомки. Анімадок функціонує в межах документального модусу сприйняття, закликаючи глядача зчитувати штучний образ як твердження про реальний світ.

Системне теоретичне осмислення документальної анімації розпочалося наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, хоча синтез цих двох форм – документалістики та анімації – має досить тривалу історію. Етапи її становлення і розвитку можна простежити, аналізуючи наративи.

Зародженням та раннім періодом розвитку анімадоку можна вважати початок ХХ ст., а видатним прикладом цього періоду короткометражну стрічку Вінзора Маккея (Winsor McCay) «Затоплення „Лузітанії“» (*The Sinking of the Lusitania*, 1918). Оскільки реальної фото- або відеофіксації цієї трагедії не існувало, автор використав графічну анімацію для ретельної історичної реконструкції події. Середина ХХ сторіччя характеризується появою навчальних, науково-популярних та фільмів з інструктажами. В цей **період освітнього кіно** анімація стає головним інструментом уособлення «невидимого» як, на-

приклад, візуалізація внутрішньоутробного розвитку або фізичних законів чи процесів у мікробіології (роботи *National Film Board of Canada*). **Кінець XX — початок XXI ст.** став перехідним від об'єктивної ілюстрації фактів до **відтворення суб'єктивного досвіду**. Фільми цього періоду «*Creature Comforts*» (1989), створений режисером Ніком Парком, «*Ryan*» (2004) Крісом Ландретом та «*Gömd*» (2002), «*Slavar*» (2009) й «*Sharaf*» (2012) Ханни Хейлборн продемонстрували можливості анімації у поєднанні з автентичними аудіоінтерв'ю. Сьогодні подією, що привела до визнання жанру, став міжнародний успіх стрічки Арі Фольмана «*Waltz with Bashir*» (2008) та анімаційна стрічка «*Я померла в Ірпені*» (2024) української режисерки Анастасії Фалілеєвої, які довели здатність анімованого документалізму працювати з масштабними історичними травмами, війною та розладами пам'яті.

Чому автори звертаються до анімації для висвітлення проблемних питань, якими зазвичай «опікується» документалістика? Є декілька причин поєднання документалістики та анімації.

1. **Реконструкція відсутніх кадрів:** Якщо подія, яку необхідно висвітлити, відбулася до появи камер («*Затоплення „Лузітанії“*» (1918) Вінзора Маккея) або в місці, де зйомка була неможливою, анімація дозволяє відтворити їх з високою точністю, спираючись на креслення, спогади та архівні аудіозаписи.
2. **Візуалізація невидимого та ментальних станів:** Анімація здатна показати галюцинації, сни або прояви ПТСР, які неможливо зняти на звичайну камеру. Яскравим прикладом є фільм «*Вальс із Баширом*» (2008) Арі Фольмана, де малювана анімація передає травматичні спогади про війну.
3. **Етика та анонімність:** Коли герої розповідають про політичні переслідування, пережите насильство або діляться важким особистим досвідом (як у трилогії документальних анімаційних фільмів Ханни Хейлборн (Hanna Heilborn) «*Gömd*» (2002), «*Slavar*» (2009) і «*Sharaf*» (2012)), анімація захищає їхню особистість краще, ніж просте розмиття пікселями в документальних зйомках, водночас зберігаючи емоційну глибину мімі-

ки.

4. **Суб'єктивний реалізм:** Замість сухої фіксації фактів, анімадок фокусується на «емоційній правді». Він показує світ таким, яким його відчувала конкретна людина у своїй пам'яті.

Попри повністю намальовану візуальну частину, анімадок зберігає непорушний зв'язок із реальністю (референтність) завдяки таким складовим як реальний звук (використання справжніх диктофонних записів, інтерв'ю, перехоплених розмов або судових фонограм), документальна основа (сценарій базується на реальних фактах, щоденниках, листах або свідченнях очевидців) та інтеграція хроніки (часто режисери залучають до анімації реальні фотографії, газетні вирізки чи секунди справжньої кінохроніки, щоб повернути глядача в матеріальний світ).

Технічно документальна анімація може поєднувати різні стилі та технології анімації: малювана анімація, ротоскопія, 3D, графічні образи і поєднання зі звичайними відзнятими матеріалами. Виробництво таких фільмів вимагає ретельної розкадровки й драматургічної роботи для збереження балансу між документальною точністю та художньою виразністю.

Отже, документальна анімація — це унікальне поєднання реальної історії та художньої анімаційної техніки, що дозволяє розповідати документальні сюжети з новим емоційним і візуальним виміром.

Документальні анімаційні фільми мають суттєвий вплив на суспільство через привернення уваги до актуальних соціальних проблем, які часто табуовані або недостатньо висвітлені. Вони сприяють підвищенню обізнаності, зміні суспільних уявлень і ставлень, а також стимулюють громадську рефлексію та активну участь у вирішенні проблем. Завдяки унікальному поєднанню анімаційних образів і документального контексту такі фільми здатні подолати бар'єри сприйняття, залучити широку аудиторію й викликати емпатію до складних тем, наприклад, сексуального насильства чи війни. Крім того, анімаційна документалістика може впливати на формування громадянської свідомості, моральних цінностей і соціальних установок, особливо в молодіжному середовищі. Вона забезпечує діалогову платформу, де суспільство може обговорювати важливі питання, які допоможуть змінити реальність.

Таблиця 1. Функції документальної анімації, наративні стратегії та практичні приклади

Функція / причина	Особливості наративу / наративна стратегія	Практичні приклади (короткий метр / кейси)
1. Реконструкція відсутніх кадрів	Відновлення подій минулого, недоступних для камер (до епохи кіно, закриті простори), на основі аудіозаписів, спогадів та документів.	• «<i>Ryan</i>» (2004) режисера Кріса Ландрета (Chris Landreth) – реконструкція біографії та психологічного стану реальної людини. • Історичні та судові реконструкції (на основі архівних аудіостенограм) – «<i>Затоплення „Лузітанії“</i>» (1918) Вінзора Маккея.
2. Візуалізація невидимого та ментальних станів	Матеріалізація внутрішнього світу: снів, галюцинацій, пам'яті, наслідків ПТСР та психологічних травм.	• Прийоми з фільму «<i>Вальс із Баширом</i>» (2008), адаптовані в короткому метрі для передачі амнезії та військових травм. • Авторські анімаційні есеї про ментальні розлади та тривожність.
3. Етика та анонімність	Захист ідентичності свідків і жертв насильства, тоталітаризму чи переслідувань (заміна чи розмиття облич) із збереженням емоційної глибини.	• Анімаційні документальні проекти правозахисних організацій (наприклад, <i>Amnesty International</i>). • Серії короткометражних свідчень біженців та постраждалих у медійних проєктах (трилогія документальних анімаційних фільмів Ханни Хейлборн (Hanna Heilborn) «<i>Gömd</i>» (2002), «<i>Slavar</i>» (2009) і «<i>Sharaf</i>» (2012)).
4. Суб'єктивний реалізм	Фокус на «емоційній правді» замість сухої фіксації фактів: показ світу таким, яким його відчувала конкретна людина у своїй пам'яті та особистому досвіді.	• Короткометражні біографічні анімадоки, побудовані на дитячих чи спотворених часом спогадах, наприклад, «<i>Tiina / Silence</i>» (1998) – класичний британський короткометражний анімадок режисерок Орлі Ядін (Orly Yadin) та Сільві Брінгас (Sylvie Bringas). • Експериментальна анімація емоційних станів (наприклад, «<i>Father and Daughter</i>» / «Батько і донька» Майкла Дудока де Віта як метафора проживання втрати й пам'яті).

Висновки. У результаті здійсненого дослідження обґрунтовано, що документальна анімація (*animated documentary* або *animated doc*) виступає яскравим свідченням постмодерністського розмивання міжжанрових меж у сучасних екранних мистецтвах, а її основною метою є відтворення подій або станів, які не були безпосередньо зафіксовані на відео або фото, а також показ внутрішнього світу героїв, їхні переживання. Вона дозволяє реконструювати спогади, події минулого або сучасного, абстрактні поняття чи навіть фізичні стани, які важко показати звичайними документальними засобами. Завдяки такому підходу глядач отримує глибше емоційне розуміння того, про що йдеться.

У межах статті уточнено зміст цього поняття,

як гібридної кінематографічної та медіаформи, що поєднує документальний зміст з художньою візуалізацією в анімаційних техніках.

Теоретичний аналіз історії розвитку анімації та сучасних наукових джерел дав змогу зробити висновок, що генеза документальної анімації демонструє шлях від суто технічної компенсації відсутнього матеріалу до повноцінної художньо-естетичної мови. Понятійно-категоріальний апарат феномену базується на розумінні того, що «документальність» у анімадоку спирається не на фотографічну індексність зображення, а на автентичність звукового документа (аудіозаписи, свідчення), інтенцію авторів та глибинну суб'єктивно-емоційну правду, яку передає анімаційний образ.

Отже, документальні анімаційні фільми — це ефективний засіб соціальної комунікації та просвітництва, який робить внесок у соціальні зміни, підвищує рівень свідомості та емпатії в суспільстві.

Перспективи подальших досліджень. Перспективою подальших розвідок є дослідження української документальної анімації, оскільки сьогодні в Україні анімація стає інструментом візуалізації пам'яті і військової травми.

Фінансування / Funding

Дослідження виконано без фінансової підтримки.

Використання Штучного Інтелекту / Use of Artificial Intelligence

Автор стверджує, що при створенні цієї статті не використовував технології штучного інтелекту.

Конфлікт інтересів / Conflict of Interest

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів щодо цього дослідження, включаючи фінансові, особисті, авторські чи будь-які інші, які могли б вплинути на дослідження, а також на результати, представлені в цій статті.

Надійшла до редакції / Received: 21.08.2026

Прорецензовано / Peer-reviewed: 16.09.2026

Рекомендовано до публікації / Accepted for publication: 29.09.2026

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Безручко, О., & Сухін, М. (2023). Анімаційно-документальні фільми в сучасному кіномистецтві: специфіка виробництва. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 6(2), 241–251. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.2.2023.289310>

Борисенко, О., Бойко, В., & Литовченко, В. (2024). Філософія мистецтва в цифрову епоху як фактор формування нових медіапрактик. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 83(1), 54–60. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-8>

Десятник, Г. (2012). *Монтаж екранних творів: словник-довідник*. КиМУ.

Десятник, Г. (2013). *Види, жанри і типи екранної творчості: словник-довідник*. КиМУ.

Степаненко, К., & Ляміна, М. (2024). Анімація в аудіовізуальному мистецтві: соціокультурні аспекти. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 7(2), 261–274. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.2.2024.318993>

Тотиков, Р. (2025). Кінодокументалістика: генеза і розвиток: сучасні тенденції та технології. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 83(3), 86–93. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-13>

Шаповал, О. (2022). Українська сучасна анімація: досягнення, проблеми і перспективи. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 31, 95–101. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.31.2022.267529>

DelGaudio, S. (1997). If truth be told, can 'toons tell it? Documentary and animation. *Film History*, 9(2), 189–199.

Ehrlich, N. (2019). Conflicting realisms: Animated documentaries in the post-truth era. *Studies in Documentary Film*, 15(1), 20–40. <https://doi.org/10.1080/17503280.2019.1663718>

Formenti, C. (2014). The sincerest form of docudrama: Re-framing the animated documentary. *Studies in Documentary Film*, 8(2), 103–115. <https://doi.org/10.1080/17503280.2014.908491>

Formenti, C. (2022). *The classical animated documentary and its contemporary evolution*. Bloomsbury Academic.

Honess Roe, A. (2011). Absence, excess and epistemological expansion: Towards a framework for the study of animated documentary. *Animation: An Interdisciplinary Journal*, 6(3), 215–230. <https://doi.org/10.1177/1746847711417954>

Honess Roe, A. (2013). *Animated documentary*. Palgrave Macmillan.

Kruger, J. (2012). *Animated realism: A behind the scenes look at the animated documentary genre*. Focal Press.

Murray, J., & Ehrlich, N. (Eds.). (2018). *Drawn from life: Issues and themes in animated documentary cinema*. Edinburgh University Press.

Ward, P. (2005). *Documentary: The margins of reality*. Wallflower Press.

Ward, P. (2006). Animated interactions: Animation aesthetics and the world of the 'interactive' documentary. In S. Buchan (Ed.), *Animated 'worlds'* (pp. 113–129). John Libbey.

Ward, P. (2011). Animating with facts: The performative process of documentary animation in the ten

mark (2010). *Animation: An Interdisciplinary Journal*, 6(3), 293–305. <https://doi.org/10.1177/1746847711420555>

REFERENCES

- Bezruchko, O., & Sukhin, M. (2023). Animatsiino-dokumentalni filmy v suchasnomu kinomystetstvi: spetsyfika vyrobnytstva [Animated documentaries in modern cinematic art: Specifics of production]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Audiovizualne mystetstvo i vyrobnytstvo*, 6(2), 241–251. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.2.2023.289310> [in Ukrainian].
- Borysenko, O., Boiko, V., & Lytovchenko, V. (2024). Filosofiia mystetstva v tsyfrovu epokhu yak faktor formuvannia novykh mediapraktyk [Philosophy of art in the digital age as a factor in the formation of new media practices]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 83(1), 54–60. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-1-8> [in Ukrainian].
- DelGaudio, S. (1997). If truth be told, can 'toons tell it? Documentary and animation. *Film History*, 9(2), 189–199. [in English].
- Desiatnyk, H. (2012). *Montazh ekrannykh tvoriv: slovnyk-dovidnyk* [Editing of screen works: A reference dictionary]. KyMU. [in Ukrainian].
- Desiatnyk, H. (2013). *Vydy, zhanry i typy ekranoi tvorchosti: slovnyk-dovidnyk* [Types, genres and forms of screen creativity: A reference dictionary]. KyMU. [in Ukrainian].
- Ehrlich, N. (2019). Conflicting realisms: Animated documentaries in the post-truth era. *Studies in Documentary Film*, 15(1), 20–40. <https://doi.org/10.1080/17503280.2019.1663718> [in English].
- Formenti, C. (2014). The sincerest form of docudrama: Re-framing the animated documentary. *Studies in Documentary Film*, 8(2), 103–115. <https://doi.org/10.1080/17503280.2014.908491> [in English].
- Formenti, C. (2022). *The classical animated documentary and its contemporary evolution*. Bloomsbury Academic. [in English].
- Honess Roe, A. (2011). Absence, excess and epistemological expansion: Towards a framework for the study of animated documentary. *Animation: An Interdisciplinary Journal*, 6(3), 215–230. <https://doi.org/10.1177/1746847711417954> [in English].
- Honess Roe, A. (2013). *Animated documentary*. Palgrave Macmillan. [in English].
- Kruger, J. (2012). *Animated realism: A behind the scenes look at the animated documentary genre*. Focal Press. [in English].
- Murray, J., & Ehrlich, N. (Eds.). (2018). *Drawn from life: Issues and themes in animated documentary cinema*. Edinburgh University Press. [in English].
- Shapoval, O. (2022). Ukrainska suchasna animatsiia: dosiahnennia, problemy i perspektyvy [Ukrainian contemporary animation: Achievements, problems and prospects]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I. K. Karpenka-Karoho*, 31, 95–101. <https://doi.org/10.34026/1997-4264.31.2022.267529> [in Ukrainian].
- Stepanenko, K., & Liamina, M. (2024). Animatsiia v audiovizualnomu mystetstvi: sotsiokulturni aspekty [Animation in audiovisual art: Sociocultural aspects]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Audiovizualne mystetstvo i vyrobnytstvo*, 7(2), 261–274. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.2.2024.318993> [in Ukrainian].
- Totikov, R. (2025). Kinodokumentalistyka: heneza i rozvytok: suchasni tendentsii ta tekhnolohii [Documentary filmmaking: Genesis and development: Contemporary trends and technologies]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 83(3), 86–93. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-13> [in Ukrainian].
- Ward, P. (2005). *Documentary: The margins of reality*. Wallflower Press. [in English].
- Ward, P. (2006). Animated interactions: Animation aesthetics and the world of the 'interactive' documentary. In S. Buchan (Ed.), *Animated 'worlds'* (pp. 113–129). John Libbey. [in English].
- Ward, P. (2011). Animating with facts: The performative process of documentary animation in *the ten mark* (2010). *Animation: An Interdisciplinary Journal*, 6(3), 293–305. <https://doi.org/10.1177/1746847711420555> [in English].